

Nemzeti Társalkodó

Szombaton, $\frac{8}{7}$ = Augustus' 7-dikén

1830

Néhai Kis József' kegyes hagyománya, (minden változtatás nélkül).

A' 28-dik Számú Nemzeti Társalkodóba a' 223-dik és 224-ik oldalakon, ezen felyül irás mellett: *Hazafiu Ditső Tett*: le íratik röviden Alsó Fejér Vármegyei Vice Ispány Batzka Madarasi már tsak néhai b.e. Tekintetes Kis József Úrnak az elmúlt Junius Hónapja 6-kán történt szomorú halála, és ugyan a' néhai Úrnak a' Székely Udvarhelyi Éváng. Reform. Nemes Collegiumot illető igaz Hazafiu lélekből folyó és minden reménységet feljül haladó utolsó Rendelése. Mely Rendelésbe, az említett le irás szerént, némely hibás feljegyzések és fogyatkozások lévén, azokat magából a' Testamentumból meg jobbitani és kipotolni, és a' Hazai Nemes Közönséget a' dolog valóságáról tudositani, kötelességemnek tartottam; mint az említett nemes Collegiumnak egyik Elöljárója.

Nem tartozván itt az említett célra a' Testamentumnak egész kiterjedésbe való leírása és közlése, arrol Közönségesen tsak annyit tartok megjegyezni szükségesnek, hogy minekutánna a' b.e. Testáns Úr az Örökösöket illető utolsó Rendeléseit hét pontok alatt meg teszi, azzal végzi bé irását, hogy a' le irt modok szerént való örökösödés az

Örökösökre nézve akkor nyilik meg, mikor a' Sz. Udvarhelyi Ev. Ref. Nemes Collegiumot illető pontok bé telyesedve lesznek. Mellyek is, a' Testamentum szavai szerént, a' következők:

1-ör Pia Fundatiokról gondoskodván, meghatároztam, hogy azt egészen concentráljam Udvarhelyre, mert sok több okaim között, nevezetes az, hogy a' meg appositott Fundatio célra nem vezet; hogy tehát a' Nemes Székely Nemzethez viseltető atyafiságos indulatomat; az Udvarhelyi Nemes Reformatum Collegiumhoz vonszó háládatosságomat egész mértékbe bizonyithassam, a' Székely Udvarhelyi Nemes Reformatum Collegiumnak szántam, 's következőleg ezennel hagyok és legálok Conventios ezüst pénzbe 32 ezer, azaz harminz két ezer Rhenens forintokat, melyek Bétsi Váltó Czedulába nyoltzvan ezer Rforintokat téznek, mely 80,000 Rhenens forint W. ki fizetése modja és rendi, e' lészen.

2-ör Contractusok mellett álván most elocálva mintegy 40,000, azaz negyven ezer Rforintom Váltó Czedulába melyet Kis Sámuel Ötsém és Rátz Aron is tudnak, ezen Contractusok töstént adattasanak az Udvarhelyi Nemes Reformatum Collegiumnak, és Testamentumom felnyitása napjától kezdve foeneráljanak,

az alább ki fejezendő tzel és régulatio szerént, melyet változtatni, vagy tsak magyarázni is, annál-inkább a' bé harapozott szokás szerént más tzelra fordítani szabad nem lészen; mellyet ha az Udvarhelyi Collegium Igazgatói tennének, ezen Testamentaria egész Succesio mennyen által a' Székely Kereszturi Unitaria Nemes Oskolára, a' melynek Elöljáróinak a' végre ezen Testamentum felbontásakor hiteles párt is kell adni.

3-or Birtokomba lévő egész Jóságom, minden pendens fructusokkal és naturalékkal egyetembe, ugy a' mint halálomkor találtatik, mind addig administráltassék Kis Sámuel Ötsém által, míg ezen 80,000 azaz nyoltzvan ezer Váltó Rhenens forintra terjedő foundationalis Summa ki potolódik; de a' Jóságokat sem árendába venni, sem adni nem szabad, hanem azok együtt administráltassanak, melyért Kis Sámuel Ötsémnek az egész Jövedelemből egy hatoda lészen.

Miért legáltam légyen pedig éppen 80,000 Váltó Rhenens Forintokat, annak oka az, hogy a' néhai édes Atyám (Prof. és Generális Notárius Kis Gergely) állítván helyre azon Nemes Collegiumat, melynek most mintegy 80,000 Váltó Rhenens forint Capitalissa vagyon, éppen annyival akartam fel segíteni, hogy kettőnek segedelme által viragozhassék a' Király és a' Haza szolgálatjára készitendő Ifiak kimivelésével.

4-er Hogy erogáltassék ezen nyoltzvan ezer Váltó Rforint Capitalisnak esztendőnként folyó interesse, mely 4,800 W. Rforintot teszen, az aránt ez az a' karatom és rendelésem:

a.) A' Juris Professor fizetésére, a' val együtt, a' mi eránt még ez előtt két esztendővel Fundationalis Levelet adtam, és a' mellyet imputálni kell a' mostani Legatumba, fordittassék esztendőnként, 500. azaz öt-száz Váltó Rforint.

b.) Minden esztendőben forditodjék könyvek vásárlására Bibliothékám szaporítására 200, azaz két-száz Váltó Rforint, mely a' most meg lévő 's alább az ötödik pont alatt, ugyan tsak a' Székely Udvarhelyi Reformatum Nemes Collegiumnak legált Bibliothékátskával egygyütt Conserváltassék az Ifúság számára.

c.) Egy nyelv Mesternek, a' ki német nyelvet mulhatatlanul, és ha lehet frantziát is tanitson, adodjék esztendőnként 500, az az öt-száz Váltó Rforint; e' tudnivaló hogy Professor nem lessz; meg szerzése eránt az Udvarhelyi Tiszteletes Professor Urak gondoskodjanak, de minden három esztendőbe változzék.

d.) Ötven Alumnusnak adodjék esztendőnként külön-külön 60 azaz hatvan Váltó Rforint Beneficium; mely Alumnusokat Nemes Udvarhely Széke két V. Király Biráji, vagy azoknak helyeket töltő Tisztjei, egy Notáriussa; az Udvarhelyi Reformatum Collegium egyik Curatorával, a' Rector Professor, Senior, Contra Scriba egytet értékekkel, érdemszerént, minden esztendőben a' Canicula kezdetével ugy nevezzenek ki, hogy a' ki az elmúlt esztendőbe meg érdemlette, de azután magát negligálta, semmi jussal az uj ki neveztetéshez ne bírjon, mert nem tanyaság, hanem igyekezet segedelme és jutalma a' fundatio, a' ki neveztetés Solicitatiojához azomba jussok van, az olyan Székely Ifjaknak is, minden Vallásbeli külömbség nélkül, kik még nem mentek volt bé a' Kollégyomba, de ép és egészséges testünek kell lenni mindennek, hogy a' Királyt és a' Hazát Testel és Lélekkel szolgálhassa. Ezen ötven Alumnusok votum szerént válasszanak egy Praesest (Fő Curátorok, míg él, az Ötsém Kis Sámuel lészen) azon Praeses jutalma lészen a' Beneficiumán feljül még 60 Váltó Rforint esztendőnként melyből tartozik Protocollu-

mot kötetni és abba szorgalmatosan inferálni minden Beneficiarius kinevezése idejét, születése helyét, kilépését és hogy magát mire applicalta. — — — —

Minden Fundationalista, a' ki a' Classicokat absolválta, köteles leszen egy szegény gyermeket ingyen tanítani, és a' val 5. előkelő Deák Fundationalista jelenlétébe esztendőnként privatum exament adni, hogy lássák mennyire igyekezett annak tehetségei kifejtésén; az ilyen modon nevedő szegény legénynek, ha meg érdemli, praeferentiája leszen a' fundatio elnyerésére.

A' Fundatio az érdemesekre nézve az egész Collegiumi Cursus alatt meg szakadatlanul foly.

e.) A' szép írás és a' nyelv tudás, nevezetes tzeljai lévén a' nevelésnek, minden esztendőbe adodjék a' nyári publicum examenen annak a' ki leg szebb I-rónak íteltetik publicé, 60 azaz hatvan Váltó Rforint, és annak, a' ki magát a' némét vagy a' frantzia nyelvbe leg jobban tökéletesítette viszont 60 azaz hatvan Váltó Rforint; de ezen két praemium nem Beneficium, hanem azt a' publicum ítélete szerént kell mindenkor elnyerni és ez az Auditoriumba effective fizetődik ki.

Ezen intézetekre fel megyen 4380 azaz négyezer-háromszáz-nyoltzvan Váltó Rforint és így még maradna a' 80 ezer Rforint 6 perCentumos Interesséből esztendőnként 420; azaz négy-száz-husz Váltó Rforint. Erről az a' rendelésem, hogy ez mind addig nevedjék, míg oda érik a' világ, hogy az Udvarhelyi Collegiumhoz még egy Professor állítsák, akar a' Physikába akar a' Hazai Historiába, és akkor ezen esztendőnként marado 420 forint azon szaparodással együtt, a' mennyire addig nevedhetnek, az ötödik Professor fizetése fundálására fordíttassék.

f.) Ezen Capitalisok interesse bégyűtéséről minden esztendőbe a' denominando és salarizált Praeses, köteles gondoskodni; a' ki az Interesteket Contractantia mellett percipiálja. Praesidiuma bé végződésével Contra-quetantiával magát legitimálni egy Curator a' Rector Professor és 3 Fundationalista jelenlétébe számot adni köteleztetik. Semmi Capitalist nem percipiálhat 's azért az adossak Contractussaiba tisztán kiis kell tenni, hogy a' Capitalist nem másnak, hanem egyenesen a' d.) betű alatt irt Biztosság közbenjövetelevel a' Rector Professornak, kinél a' Contractusoknak állani kell, fizethetik bé; és ezen Biztosság tehet újabb elocatioja eránt (mely mindenkor a' Studiorum fundus Normája szerént eshetik) határozást; de a' lekötenő Jozságba mindenkor a' Fundatio Praesessét, vi officii kell introducálni.

5-ör Mostan meglévő Bibliothékámat, minden hozzá tartozokkal egyetembe a' Sz. Udvarhelyi Nemes Reformátum Collegiumnak hagyom, hogy a' fennebb b.) Betű alatt ki tett modon esztendőnként 200 forint árra könyvel szaporittván, conserváltassék separálva Catalogus mellett. Könyvet belőlle a' Collegiumon kívül ki adni nem szabad. A' Thekáriussa mindenkor Fundationalista leszen és a' Fundatio Praesesse minden esztendő végével köteles számba venni, 's a' mi nem találatnék a' Bibliothekarius költségére meg hozatni, különben a' Praeses fizeti meg.

6-ör Mind ezeknek foglalatja, hogy ha mi adosságaim lennének halálomkor, azokat Kis Sámuel Ötsém a' pendens fructusból fizesse-ki, az instructus fundust ne deteriorálja, a' Contractusokba lévő Capitalissaimat az Udvarhelyi Nemes Reformátum Collégiumnak resignálja, és azokat a' jószág esztendőnként való jövedelemből mind addig potolja, míg

a' 80,000. azaz nyolcvan-ezer Váltó Rforint kitélik, addig a' Jóság administratiojáért a' hatod rész jövedelmet jutalomul kapja. Azután következék az Örökösöknek birtokba való lépések. —

Ilyetén rendelkezésem a' Köz jó előmozdítására, és a' Nemes Székely Nemzet Culturája fel segítésére tévén, magamot a' Nemes Nemzet kegyes emlékezetébe ajánlom. — — — — —

Többször megfontolva és jó Baráttal is közölve, megvizsgálva, helybe hagyva, írtam Magyar Igenbe Május 10-dik napján 1829.

B. Madarasi Kis József m.p.

A. Fejér Vármegyei V. Ispány.

Ezek azok, a' miket a' néhai Testáns Vice Ispány Úr a' Sz. Udvarhelyi Ev. Reformátum Nemes Collégiumra nézve rendelt, és a' mik által a' Nemes Székely Nemzet iránt való atyafiságos indulatját és az említett Collegium iránt való háladatosságát meg bizonyítani kívánta. Mély béléatással és hazafiui nemes indulattal elintézet Testamentomába egy olyan áldozatot nyújtot bé a' Haza' oltárára, melynek betse örökké meg fog maradni. Nem köfalak' építésére akarta fordítani vagyonyját, mert azokat is az idő megemészti, hanem azoknál állandóbbakra, a' Nemes Székely Nemzet értelmi és erköltsi Culturájának elő mozditására, hogy abból generationként örök időkig a' Királynak és a' Hazának hasznos emberei és erős oszlopai neveltessenek. Ezzel megmutatta, hogy miként folyhat bé hasznoson az egyes polgár a' Haza javának és holdogságának elő mozditásába; meg mutatta, hogy mellyik uton juthat el a' Hazafi polgár-társai között a' Nagyság nevezetére, és miként teheti magát azoknak örök tiszteletekre és háladatosságokra méltóvá. Ő a' jelenvaló időnek egy holdog jóvendőt adot, s. azzal magát halhatatlanná tette, Bár-

tsak ezen nemes példa által több tehetősebb Hazafiak is fel buzdulnának, és az ő általa elkezdett intézetnek tökéletességre vitelére segítő kezeket nyujtának ki!! Székely Udvarhelyen Julius 20-kán 1830.

P. Cs. F.

Az öt Elementomról

(eredítőről, Redact.).

De hát, öt Elementom van-é? Az ötödiknek feltalálását az Úr bizonyosan valamely erős magyar bornak köszönheti. Ki hallott valaha az ötödik Elementomról?—Engedjen-meg az Úr! én ezt az értekezést egészen józan fővel írtam. Mit jelentsen ez a' szó: Elementom, fizikai értelemben, azt, tudja az Úr, az én' magyarázásom nélkül is. Itt én azt, képes jelentésben veszem, és az alatt egy olyan valamit értek, mely nélkül az ember nem élhet. Így pl. az ember levegő, föld, víz és tűz nélkül el nem lehet 's nem élhet. Azt pedig ne vesse itt az Úr ellenem, hogy a' ser-ivók, és a' nemes szőlőtőnek imádói víz nélkül élnek. Mert, gondoljon tsak a' világból kivétetni minden vizet 's mondja-meg osztán nekem—honnan veszi akkor a' szőlőtőke a' maga' nedvességét, és a' serfőző a' sernek egy fő állató részét, honnan? — Tegye-fel az Úr, hogy a' világon semmi levegő nem vólna, mitsoda világ vólna az osztán? Egy ember 's egy okatlan állat-se élhetne abban, egy plánta-sem nevekedhetnék, semmi tűz nem éghetne. Éppen ilyen mulhatatlanul szükségesek a' többi Elementumok is az ember' életére.

A' homlokán olvasom az Úrnak az ötödik Elementom megtudhatása eránti újság-kívánását. No! — találja-ki! — "A' Dohány-é?" — Az Úr, bizonyosan egy azon nagy pipások közzül, a' kiket az ember állandóul dohány-füst fellegetti!

körül véve lát, és a' kik, ha dohány nem volna a' világon; ezen metafizikai feltétel ellen: ez a' világ legjobb, erőszakosan kikelnének; — vagy pedig egy a' portubáknak azon fő-kedvellői közzül, a' kik, ha egyet nem szippantanak, sem gondolkodni, sem ügyesen szóllani, sem valami fontost írni nem tudnak. De akarmennyire megkedveltette legyen is magát velünk a' dohány, tsak-ugyan nem tartozik a' még is, az embernek elmúlhatatlan szükségci közzé. A' régiek a' dohánnyal-élésről semmit-sem tudtak, és még is megelégedve éltek, megvénültek és fejr fogok 's tiszta órok volt. Látja 'hát az Úr, hogy az ötödik elementumot ki nem találta!

Talán 'hát a' Szerelem az? — Meg kell vallanom, hogy ezt örömost tennem ötödik elementomnak; mert ebben sok ingerlő van. Az én' Olvasóim mind egygyl-egyig, még a' vén nőteleneket 's durvákat sem vévén-ki, kéntelenek azt megvallani, hogy az élet, szerelem nélkül, tsak fél-élet. De, még-sem lehet azt erősíteni, hogy az ember szerelem nélkül teljességgel nem élhetne, a' mit napoként tapasztalunk az olyan embereken, a' kiknek fogadásoknál fogva szerelmeskedni nem szabad, ha tsak-ugyan föl lehet tenni, hogy azt megállhattják. A' szerelem e' szerént, tsak, — nem lehet az ötödik elementum. —

”Talán 'hát a' bor?” — Teljességgel nem! Az ember nem tsak könnyen el lehet bor nélkül, hanem még tovább is él, ha sok bort, és közönségesen sok erős italokat nem iszik. Az ugyan igaz, hogy ha a' Természet nekünk bort nem adott volna, az erköltsi világból sok rendez scénák, szerelem felettvaló veszekekedések, bokszirozások (öklözödések) és sok mérész próbák kimaradtanak volna, a' társaságokban annyi elmés észbe-ötéléseket nem lehetne hallani, annyi ne-

vetésre méltókat látni; még magában a' tudós világban is annyi tréfás dallokat, annyi szerelmes verseket, annyi darabos gúnyoló írásokat, 's annyi példa-mondásokat 'sat. nem lehetne olvasni. De onnét, még-sem következik, hogy a' bor volna az ötödik elementum.

”Annak tehát az Erkölts-tudomány-nak kell lenni.” — Menjen az Úr Erkölts-tudományával! A' mi' megvilágosodott, jó ízlésű és szép érzésű időszakunkban, — egy olyan komor és oskola-poros Tudományról, még-tsak nem is kell azt gondolni. Hát, nem láttja az Úr mindennap, hogy oly' sok emberek élnek erkölts-tudomány 's erkölts nélkül, és az Erkölts-tudománnyal tsak legkissebbnyire-sem nyughatatlankodtattják magokat?

De — nem akarom, hogy az Úr tovább is gyötörje magát a' találgatással. — Az ötödik elementum, a' Pénz. E' nélkül, a' mai világban senki nem élhet. Adjon az Úr egy embernek levegőt, vizet, tüzet, földet; — pénzt pedig né: mihez fog ő kezdeni? Pénz nélkül neki semmit-sem adnak. Mesterségek, tudományok, virtusok, érdemek, ha a' pénzel egy fontba tétetnek, toll könnyűségüek. Ellenben a' pénz minden alkalmatosságokat 's minden jó tulajdonságokat kipótolhat. Az, az ostobának értelmet ad, a' vétkesnek virtusokat, a' semmit-érőnek érdemeket, és a' rútnak kellemetességet. Igen is — Pénz! te a' világ' nagy kereskedésének rúgója! a' léleknek és a' testnek minden hibáit elfedezed; te a' hibás növésűnek púpját láthatatlanná tészed, a' te' vakító fényed miatt az ember, sem a' görbe lábakat, sem a' kantsal szemeket, sem az éktelelnek szerelem-fojtó ábrázat-vonásait nem veszi-észre. Te-általad nyeri-meg az ostobaság az okosság' tekintetét, és a' vétek a' virtusnak ábrázattját. A' te' elementomi erőd titulusokat és méltósá-

gokat szerez, meghajtja a kemény-nyaku igasságot, a' szépnek kegyetlenségét szánakozássá változtattja, mely szeretőjének életét az haláltól megmenti. Nalad nélkül az ember el nem lehet, el nem élhet, kivált' — — — farságon. Te vagy 'hát az ötödik elementom.

Senki ne gondolja azonban, hogy az Iró ezekkel ára akarná venni az Olvasókat, hogy Horátsként: *quaerenda primum pecunia est, et post virtus*; hanem csak azt akarta megmutatni, hogy a' pénz oly' nagy erejü és csak-nem mindenható a' társasági életben, hogy képes értelemben, az ötödik elementom' helyét megérdemli. — — Naláton,

Bonyhai Mihály.

A' Hazát boldogító Ntzi. Társalkodó' úttján is, ha valami, bár kevésbé, hasznára lehetnék édes Honnyomnak, magamat méltóbb Fiának képzelném. Ezen indító okból, minthogy ritka esztendő, mikor a' gazda emberek között sokan nem panaszkodnak, a' búzájuk' megüszögösödése ellen, némely tapasztalási észrevételeket közönségessé tenni kívánok.

A' búza' megüszögösödése' okát keresik némelyek, a' mag' igen elérésében, vagy éretlenkori learatásában. De, keresik mások, az időben, a' melyben elvették. És mások, más héfoljó esetekben. Lehet mindeniknek héfoljása. Eszmérek oly' tapasztalt gazdát, ki a' magnakvaló búzáját' sengésen arattattja az üszögösödéstől való megoltalmazásáért. Oly' gazdát is láttam, ki erőssen megérni engedti azt. Többeket, a' kik egyikre sem figyelmeznak. Magában talán mindegy. Az idő járásának legtöbb héfoljását állíthatni. Hogy ne csak papirossat, fessék, ítéletem szerint leghasznosabb, vigyázni arra, hogy a' tisztességesen meg-

ért búzáját, de a' gazda, még míg lábát vagyon a' búzája, válassza-ki az épebb és egészségesebbnek látszó darab vetését. Azt külön arassa, 's takarítsa-bé. Mikor tsépelni akarja, gondosan seperje-meg a' tsűr' földjét. Ha a' tsépléshez fog, nagyolja-el, de el ne hadarja a' kévét, hogy a' kévék közepében lévő gaz, és ha vagy egy üszögös búza főt talál ottan lenni, azok maradjanak a' kévékben. Azután tsépelje újra, kenyérnek. Ezen így kitsévelt búzákat megszórván egyféle rostával is meg ne rostálja. Ezért kell a' magnakvaló búzákat idején kiválasztani, még szalmájában. A' rostálás által a' búza szemeknek a' tsirázandó vége, ittott megütközvén kevés taplósságot kap, 's nem készülhet egészséges gabona belőlle. A' 'sákok, a' mellyekbe töltenek — hogy kimosottak, vagy a' lisztől 's portól jól kirázzottak legyenek, mert a' búza' fél oldalán lévő völgyetkékbe leendő liszt 's idegen por megvesztegeti egészséges növéseben. Elvetése' idejére, a' mennyire lehet, vigyázzon. A' vetés' idejének az eleit válassza; ritka, mikor a' késői vetés üszögöt nem kap. Jól megmivelt és száraz földbe vesse, hogy porozzon a' borona utánna (összszel porba, tavasszal sárba, Red.). A' permetező vagy tsepergő (lanyházó) 's ködös időt ha lehet kerülje a' tiszta búza-vetés' idején.

Az ily' gazdasággal vetett búzában, ha szinte virágzásakor az idő essző leendő is, nem oly' hamar térszen kárt az üszögösödés. — Ugyan is, lehet találni egy tövön több búza-szálakat, mellyek közül egyiknek feje üszögös, a' másiké ép. Lehet olyan búza főt is, a' melynek csak egyik része üszögös 's a' másik jó. Ott lehet ennek az oka, hogy virágzásakor, permetező esső lévén, a' ki pattant virág' tokjába víz ereszkedik, és az esső utánvaló napfény' megmelegíti a'

tokban lévő vizet, és ez megfőzi a' benne lévő virágot 's üszöggé nő. — Bár a' tapasztaltabb Gazdák jobb Eszközökről tudósítanak, de addig is ezeket bízvást ajánlom. D. M.

További Értekezés

Gubernátor *Hunyadi János*' Nemzetsegéről. (Közli G. Kemény József)

„Pulchrius antiquo tamen est de stirpe senasci,
„Et superare Genus, propria virtute paternum.“
Tursellinus.

A' Nzt. Társalkodó' 17-dik száma alatt, *Könyv-ésmértetés* című Szakaszban, rövideden el-hozván, „hogy „Hunyadi János Nemzetsegéről, tudomra, hármás a' vélekedés“ — N. Enyed Várossának érdemes Fiscalissa Tek. Csernátóni János Úr, ápr. 27-dikén hozzám bocsátott barátságos levele által, figyelmetessé tett engem' ára, hogy még egy negyedik vélekedés-is' vagyon Hunyadi János' Nemzetsegéről, — és egyszersmind közölte-is' velem, néhai Aranka György Úr' az erántvaló értekezését, *hogy t.i. Hunyadi János nem szerelem' gyermeke, és ös-neve Székely vólt.* Ezen értekezés, nyomtattatott Kološváron a' Ref. Kollégium' betűivel, 1811-ben, és tsak négy levélből áll. Példányai nagyon elritkultanak már.

Ezen Munkátskát különös örömmel, és figyelemmel olvasván, ámbár Aranka György Úr' vélekedése engem homályban hagyott, és több világosságot 's bizonyosságot kívánni láttatott; mindazáltal, ezen értekezésének tárgya nevezetes lévén, úgyanyira elmerültem annak további vizsgálásában, hogy egy új vélekedés lett szüleménye.

Mivel pedig Aranka György Úr értekezése a' szomszéd Magyar atyánkfiai' és Diplomatikussaink' előtt még eléggé nem esméretes, azért, nem ok nélkül való munkának tartottam az említett ér-

tekezést tsekély jegyzéseimmel újra közre-botsítani. — A' 7-dik jegyzésemben egy új vélekedést állítottam-fel, hogy t.i. a' Hunyadi János' Nemzetsege régi Magyar Nemes Muchali (Muhalyi, Maholyi) Familiából származott légyen; de valamint ezt elegendőképpen bé nem bizonyíthatom, úgy, tsupa vélekedésnek-is akarom azt tartatni, annál-is-inkább hogy magam-is' új dátumra akadtam (Chalcocondilas' Munkáiban, — nézd, 15-dik jegyzésemet), mely Hunyadi Jánosnak a' Székely Familiávalvaló atyafiságát bizonyítani láttatik. — A' sok különböző vélekedések közzül, melyiket kelleszen követni? — azt elhatározni nem merem, ámbár Hunyadi János' Magyar- vagy Székely-eredetét név szerént bebizonyítani leginkább óhajtanám.

Aranka György' értekezése, jegyzéseimmel, így következik:

A' nagy Fejedelmi Embernek, Hunyadi Jánosnak származása' s háza' megírásában, a' mint azt az emlékezetek megírták, az igazra-nézve egy hibát, és a' dologra-nézve két hijjánosságot találok. A' hiba az: hogy ötöt az Irók közönségesen szerelem' gyermekének, és 'Sigmund Császár' fiának teszik. A' hijjánosság pedig az: hogy két szép dolgot nem jegyeztenek-fel rólla; az egyiket azt, hogy Hunyadi János, eredetére-nézve Székely vólt, és Székelynek-is' hívatott; a' másikat azt, hogy, még egy, vagy talán több testvére is vólt; mindenik Hunyadi János.

Legelső Hunyadit találok egy Hunyadi Mihályt, a' Hunyadi Székely János' fiát, a' Budai Káptalannak egy 1531-ben költ levelében, mely levelet hoz előország' Birája Pál, az Erdélyi Vajda Zdenzci Tamás' dolgában 1553-ban költ ítéletében „Joannes Székely de Hunyad“ =Hunyadi Székely János 1.)

1) Ezen 1551- és 1553-beli nevezé-

Másodszor, találok a' Báró Keller 2) által, a' F. Kamara' leveles házában, Posonban, készített kézírásbanlévő Ország' Báróji' s Ispánnjai' neveknek sorában], 1430-ban, egy Hunyadi Jánost, Turótz-Vármegyei Fő-Ispányt 3).

tes Okleveleket Katona István munkái-ban *Hist. Crit. T. VIII. és T. IX.*, — és, halhatatlan hazafi Gróf Széchényi Ferentz nagy gyűjteményéből (*Codex diplomaticus Széchényianus*) nem láttam, — és ha tudós T. Fejér György Úr *Codex Diplomaticussának* folytatásában ki nem adánda; úgy, méltán lehet gyanítani, hogy azok mostanság ki nem adattatnak: — kéretik azért ezennel T. Fejér György Úr, minden lelkes Hazafi' nevében, hogy ezen oklevelek' megszerzésére, és kiadására, esmeretes és fáradsághatatlan figyelmét fordítsa: mert, nem ok nélkül gyanítom, hogy ezen oklevelek Magyarországon az Szenczy familia' levelei között megtalálhatók. — Egyébaránt, Erdélyben-is meglehet ezen oklevelek' mássa, mert bizonyoson Aranka György Úr azokra nem épített volna, ha azokat vagy nem látta, vagy legalább mássát kéziratjai között nem bírta volna. — Aranka György' halála után, ezek, kire maradtak legyen? — azt nem tudom ugyan, de megérdemlené valójában, hogy azok, a' kik azt tudják, tudósainkal közöljék. Mert, míg ezen okleveleknek foglalatjok, és hol-létek esmeretlenek, addig azokra építeni nem lehet, és minden következtetés-is csak vélekedésnek marad, és bizonyosság-nak nem vétetődhetik.

2) Báró Keller, Mária Therésia' uralkodása alatt, Magyarországi Posoni Kamara' Tanátsossa volt (lásd Pray Anna'. P. III. pag. 269, not. 50) — de hogy Báró Keller' Murkái a' diplomatikai Kritikát nem mindenütt állhatják-ki,

Harmadszor, a' Sz. Mihály Templo-mában Károly-Fejérváron találtató régi Kő-íráások rendében, a' N. Præpost Szeredai Gyűjteménnyé szerént, találok egy-szersmind három Hunyadi Jánost. A' de-ák írásnak értelme magyarul ez: — (folj-tatása következik.)

vagy csak abból-is tettik, hogy 1429-ről két Erdélyi Vajdát hoz elé, u. m. Stiboriust, és Mathisiust, holott hiteles oklevelekből bizonyos, hogy 1429-ben, Stiborius, se Mathisius Erdélyi Vajda nem volt, hanem "Ladislaus de Chaak" (Katona T. XII. pag. 545)

3) Ezen Hunyadi János' Turótz-Vármegyei, 1430-beli Fő-Ispánságá-ról Pray és Katona említést ugyan nem tesznek; de hogy 1431-ben Hunyadi Simon Hunyad-Vármegyének Fő-Ispánnya lett legyen, ki tettik a' következő oklevélből: "Nos Simeon, de Hunyad Comes, et quatuor Judices Nobilium Comitatus de eadem Hunyad. Damus pro memoria. Quod Nobilis Domina Anna de Malomviz coram Nobis in Sedria Nostra dicti Comitatus considentibus, personaliter constituta, per modum protestationis exposuerit. Qualiter Egre-gius Joannes quondam de Farkadin mar-tire ante sua superioribus diebus repente ex hac luce decesserit. Quapro-pter supplicando petiit: universas liti-um Controversias cum Matheo de A-rony ratione unius totalis quartae par-tis dictae Possessionis suae Malomviz coram Nobis habitas, juxta usum Regni hujus prorogari. Super qua quidem prorogatione, Lege Regni requirente et admittente, praesentes eidem concessimus Litteras. Datum feria III proxima post festum Ascensionis Do-mini. Anno ejusdem 1431°." Nehai Úgyész Dobo József Gyűjteményéből.